

Zasady kodeksu

2015-05-29

1. Poznaj, co dokładnie uprawiasz lub sprzedajesz

Poprawna identyfikacja roślin jest warunkiem koniecznym do podejmowania jakichkolwiek działań mających na celu ograniczenie stosowania inwazyjnych gatunków obcych. Między innymi dlatego tak ważne jest posługiwanie się jednolitym nazewnictwem roślin. Europejskim standardem w zakresie prawidłowego nazewnictwa roślin ogrodniczych są listy: nazw roślin drzewiastych (*List of Names of Woody Plants*) oraz nazw bylin (*List of Names of Perennials*). Publikacje te zawierają właściwe nazwy botaniczne i ich synonimy dla 35 000 gatunków i odmian roślin drzewiastych oraz 20 000 gatunków i odmian bylin dostępnych w ofercie handlowej w Europie oraz USA. Są one co 5 lat aktualizowane na podstawie zaleceń Międzynarodowego Kodeksu Nomenklatury Botanicznej oraz Międzynarodowego Kodeksu Nomenklatury dla Roślin Uprawnych. Obie publikacje są uznawane przez Europejski Związek Szkółkarzy oraz europejskie środowiska naukowe za standard w zakresie nomenklatury botanicznej w odniesieniu do produktów szkółkarskich. Dlatego rekomenduje się stosowanie nazewnictwa zawartego w wymienionych listach nazw roślin drzewiastych i bylin.

W prawidłowej identyfikacji mogą być pomocne także strony internetowe poświęcone upowszechnianiu wiedzy o roślinach, np. strona: www.e-katalogroslin.pl. Wobec ogromnej liczby gatunków, podgatunków i odmian roślin ozdobnych ich prawidłowa identyfikacja w wielu przypadkach może okazać się trudna i należy liczyć się z koniecznością konsultacji specjalistycznej z ekspertami w zakresie ogrodnictwa.

2. Wprowadzaj prawidłowe oznakowania oferowanych do sprzedaży roślin

Ważnym elementem pozwalającym zapobiegać przedostawaniu się roślin do środowiska naturalnego i rozprzestrzenianiu się w nim inwazyjnych gatunków obcych jest prawidłowe oznaczenie taksonomiczne sprzedawanych roślin lub informowanie klientów o nazwie nabywanej rośliny.

W punktach sprzedaży zaleca się prawidłowe oznakowanie sprzedawanych roślin (zobacz Zasada 1): polską i łacińską nazwą gatunkową oraz nazwą odmiany, np. aksamitka rozpierzchła *Tagetes patula* 'Mr. Majestic', lub nazwą rodzajową oraz nazwą odmiany, jeśli nie można przyporządkować odmiany do gatunku, np. różanecznik *Rhododendron* 'Abendsonne'. Rośliny w punktach sprzedaży mogą być oznaczone indywidualnie, za pomocą etykiet lub naklejek na doniczkach bądź odpowiednimi tabliczkami umieszczanymi przy partiach roślin. W przypadku braku oznaczeń sprzedawcy powinni udzielać informacji o nazwie sprzedawanych roślin.

3. Miej aktualną wiedzę, które obce gatunki roślin stosowanych w ogrodnictwie są inwazyjne.

Gatunki roślin, które są uprawiane, a według aktualnej wiedzy kwalifikują się do gatunków inwazyjnych, zostały wymienione:

- w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 9 grudnia 2022 r. w sprawie listy inwazyjnych gatunków obcych stwarzających zagrożenie dla Unii i listy inwazyjnych gatunków obcych stwarzających zagrożenie dla Polski, działań zaradczych oraz środków mających na celu przywrócenie naturalnego stanu ekosystemów (tzw. [gatunki zakazane](#));
- na liście roślin stosowanych w ogrodnictwie należących do inwazyjnych gatunków obcych, w przypadku których uzgodniono potrzebę niewprowadzania ich do sprzedaży i uprawy (załącznik 2 do Kodeksu, tzw. gatunki uzgodnione);
- na liście pozostałych roślin stosowanych w ogrodnictwie należących do inwazyjnych gatunków obcych, dla których zaleca się szczególne środki ostrożności (załącznik 3 do Kodeksu).

Tzw. gatunki zakazane to gatunki obce, w przypadku których wprowadzone zostały szczególne obostrzenia. Gatunki te określone są w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 9 grudnia 2022 r. w sprawie listy inwazyjnych gatunków obcych stwarzających zagrożenie dla Unii i listy inwazyjnych gatunków obcych stwarzających zagrożenie dla Polski, działań zaradczych oraz środków mających na celu przywrócenie naturalnego stanu ekosystemów ([Dz. U. poz. 2649](#)).

Lista gatunków roślin w [załącznik 2](#) („gatunki uzgodnione”) zawiera gatunki najbardziej inwazyjne w skali kraju lub regionu, w przypadku których przedstawiciele instytucji i organizacji biorących udział w opracowaniu Kodeksu zgodzili się, że należy je wycofać ze sprzedaży oraz nie wprowadzać do ogrodów i na tereny zieleni.

W [załącznik 3](#) zostały wymienione pozostałe gatunki inwazyjne, które mimo ich walorów estetycznych lub użytkowych mogą stanowić na niektórych obszarach zagrożenie dla rodzimej przyrody. W związku z tym zaleca się w ich przypadku zachowywanie szczególnych środków ostrożności, które zostały określone w załączonych do Kodeksu [kartach informacyjnych poszczególnych gatunków](#).

Pełny katalog roślin gatunków obcych (w tym gatunków, które nie są stosowane jako rośliny ozdobne), pogrupowanych według stopnia ich inwazyjności, znajduje się w publikacji [Rośliny obcego pochodzenia w Polsce ze szczególnym uwzględnieniem gatunków inwazyjnych](#). Zgodnie z tym opracowaniem 88 gatunków roślin uznanych jest obecnie za gatunki inwazyjne lub potencjalnie inwazyjne w skali krajowej, regionalnej lub lokalnej. Spośród tych gatunków aż 63 odnotowano już w przynajmniej jednym chronionym siedlisku przyrodniczym.

4. Zrezygnuj ze sprzedaży lub z uprawy „zakazanych gatunków” oraz „uzgodnionych gatunków” obcych roślin ([załącznik 2](#)).

Dzięki rezygnacji ze sprzedaży oraz uprawy wybranych gatunków roślin uznanych za inwazyjne zmniejszy się ryzyko ich przedostawania się z ogrodów i terenów zieleni do środowiska przyrodniczego.

Pamiętajmy, że w odniesieniu do gatunków wymienionych w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 9 grudnia 2022 r. obowiązuje m.in. zakaz wwozu z zagranicy, przetrzymywania, rozmnażania i wprowadzania do obrotu. Na wykonywanie tych czynności konieczne jest uzyskanie zezwolenia Generalnego lub regionalnego dyrektora ochrony środowiska, zgodnie z ustawą o gatunkach obcych. Naruszenie tych przepisów może stanowić przestępstwo i podlegać administracyjnej karze pieniężnej w wysokości nawet do 1 mln zł. W przypadku roślin występujących już na danej nieruchomości, gdy w stosunku do nich podejmowane są działania zaradcze, nie jest wymagane uzyskanie zezwolenia.

Zasada 4 nie dotyczy sprzedaży i uprawy **odmian uprawnych** oraz sprzedaży i uprawy w celu **eksportu** „gatunków uzgodnionych”.

5. Przekazuj klientom informacje o inwazyjnych gatunkach roślin

Nie każdy z nas wie, które rośliny są inwazyjne, dlaczego stanowią poważne zagrożenie dla środowiska przyrodniczego, a czasami także utrapienie dla osób, które zdecydowały się je uprawiać, oraz jak można ograniczyć ich rozprzestrzenianie się w środowisku przyrodniczym. Dlatego tak ważne jest przekazywanie tych informacji klientom przez kompetentnych w tym zakresie sprzedawców.

W przypadku sprzedaży roślin inwazyjnych gatunków obcych (zał. 3) zaleca się, aby pracownicy punktów sprzedaży informowali klientów o inwazyjności tych roślin i przekazywali odpowiednie zalecenia, np. „przynij todygi po kwitnieniu”, lub proponowali alternatywne, nieinwazyjne gatunki. Wskazane jest, aby informacje te były siedliska przyrodniczego na etykietach roślin lub naklejkach na doniczkach.

Bardzo pomocne jest także udostępnianie informacji o tych gatunkach w katalogach roślin oferowanych do sprzedaży, zarówno w wersji papierowej, jak i elektronicznej. Natomiast w punktach sprzedaży dodatkowo mogą być umieszczane łatwo dostępne foldery lub plakaty z najważniejszymi informacjami na temat gatunków inwazyjnych.

Jako klienci pytamy, czy roślina, którą chcielibyśmy kupić, wykazuje charakter inwazyjny, a jeżeli tak, to jak z nią postępować i czy są dostępne inne odmiany lub gatunki roślin o interesujących nas cechach, dla których nie stwierdzono takiego ryzyka.

6. Unikaj wprowadzania do swojego ogrodu i na tereny zieleni roślin zaliczanych do gatunków inwazyjnych ([załącznik 3](#))

Przed posadzeniem każdej obcej rośliny w ogrodzie, obok jej walorów estetycznych lub użytkowych oraz wymagań środowiskowych, powinniśmy wziąć pod uwagę również sposób jej rozmnażania i oddziaływania na środowisko, a co się z tym wiąże – sprawdzić, czy należy ona do gatunków inwazyjnych.

Pamiętajmy, że intensywny rozrost rośliny o cechach inwazyjnych może spowodować, że prace pielęgnacyjne w ogrodzie będą wymagały dużego wysiłku oraz niejednokrotnie specjalnych zabiegów i trudnych do przewidzenia nakładów finansowych. Ponadto w wyniku niekontrolowanego rozrostu rośliny lub przenoszenia jej owoców i nasion przez wiatr czy zwierzęta może ona przedostać się z naszej działki na tereny sąsiednie, gdzie może również stać się uciążliwym gościem. Co więcej, przywrócenie cennego siedliska przyrodniczego do poprzedniego stanu może być niemożliwe lub będzie wymagało czasochłonnych i kosztownych działań. Dlatego projektując swój ogród, zastosujmy wskazówki informujące o tym, jak ograniczać rozprzestrzenianie się tych roślin (patrz Zasada 8) lub całkowicie zrezygnujemy z ich sadzenia. Można je zastąpić innymi roślinami: rodzimymi lub obcymi, ale niewykazującymi charakteru inwazyjnego, np. nieinwazyjną odmianą tego samego gatunku.

Zasada ta powinna się odnosić również do roślin sadzonych na terenach zieleni, m.in. w parkach, na skwerach i zieleńcach. W pierwszej kolejności rozważmy nasadzenie roślin gatunków rodzimych, o ile ich zastosowanie pozwoli uzyskać efekt lub cel porównywalny jak w przypadku zastosowania roślin gatunków obcych. Jeśli jednak chcielibyśmy zastosować rośliny obcego pochodzenia, starajmy się – korzystając z szerokiej oferty ogrodniczej – wybierać tylko te gatunki lub odmiany, które są nieinwazyjne w danym regionie. Natomiast sadząc rośliny należące do gatunków uznanych za inwazyjne ([załącznik 3](#)), stosujmy zasady pozwalające zminimalizować przedostawanie się tych roślin do środowiska przyrodniczego.

7. Promuj stosowanie rodzimych lub nieinwazyjnych roślin obcego pochodzenia

W szkółkach lub sklepach wprowadzaj do oferty gatunki rodzime. Wskazane jest, aby rośliny rodzime zostały oznaczone tak, aby kupujący mógł świadomie dokonać wyboru, tj. wiedział, czy te rośliny występują naturalnie w Polsce lub w danym regionie. Za cenne należy uznać również oferowanie roślin pochodzących z krajowych, dziko występujących populacji, zgodnie z przepisami ustawy o ochronie przyrody. W ten sposób możliwe będzie wyjście naprzeciw klientom, którzy chcieliby zastosować w swoim ogrodzie rośliny występujące naturalnie w środowisku przyrodniczym. Rośliny te będą mogły być stosowane także do nasadzeń na terenach otwartych, np. w zadrzewieniach przydrożnych lub śródpolnych. Postarajmy się również, w miarę możliwości, umieszczać na ulotkach, plakatkach, w katalogach lub na stronach internetowych informacje o zaletach stosowania gatunków rodzimych, w tym gatunków występujących lokalnie, oraz gatunków obcych niewykazujących charakteru inwazyjnego.

Chcąc upodobnić **nasz ogród lub teren zieleni** do naturalnego ekosystemu, uprawiamy w nich także rośliny gatunków rodzimych, które są dostępne w ofercie ogrodniczej. Rośliny te będą atrakcyjne dla ptaków (np.: jarzębina, bez czarny, głóg) lub motyli i innych owadów (np.: wiciokrzew, malina, wrzos, śliwa tarnina czy rośliny kwiatnych łąk). Jednocześnie będą stanowiły kolorowy element ogrodu, a owoce wielu z nich dostarczą produktów kulinarnych.

Rodzime gatunki możemy stosować również przy obsadzeniu zbiorników wodnych.

W takich miejscach idealnie sprawdzą się olsze i wierzby, kosaciec żółty, pałka wodna, turzyce, grązele i wiele innych roślin. Będą one tworzyły piękny element krajobrazu, a także naturalny bufor dla zanieczyszczeń.

Nasze rodzime gatunki są przystosowane do często trudnych warunków siedliskowych i klimatu charakterystycznego dla Polski. Przykładem są brzozy i sosny, które mogą rosnąć na ubogich glebach i dobrze znoszą suszę, czy wierzby i olsze, które lubią obszary podmokłe. Dokonując wyboru, zwracajmy uwagę na rośliny występujące lokalnie, charakterystyczne dla regionu, w którym mieszkamy.

Dobrym pomysłem jest także tworzenie kwiatnych łąk obok tradycyjnych trawników. Do ich założenia możemy zastosować nasiona roślin naturalnie występujących na łąkach lub murawach, dobranych odpowiednio do siedliska, np. jastruna właściwego, jaskra ostrego, świerzbicy polnej, firletki poszarpanej. Dzięki temu nasze ogrody staną się kolorowe i bardziej atrakcyjne dla owadów, w tym motyli.

Na otwartej przestrzeni poza terenami zabudowy, np. w zadrzewieniach śródpolnych, przy drogach, nad zbiornikami i ciekami wodnymi, stosujmy tylko rodzime gatunki. Warto to robić dlatego, że na terenach otwartych ryzyko rozprzestrzeniania się roślin gatunków obcych jest dużo większe niż na terenach zabudowy. Ponadto tereny te są ostoją dla flory i fauny krajowej.

Przy zakładaniu łąk i trawników w otwartym krajobrazie, np. w pasie drogowym lub założeniu parkowym, można skorzystać z tzw. mieszanek dla ochrony środowiska. Mieszanki te przygotowywane są z nasion zebranych na obszarach Natura 2000, zgodnie z przepisami o nasiennictwie. W rezultacie przyczynimy się do promocji rodzimej różnorodności biologicznej oraz wzbogacenia i urozmaicenia krajobrazu przyrodniczego. Dostosowanie składu botanicznego mieszanek do specyfiki siedliska gwarantuje również trwały efekt zagospodarowania terenu.

Jedną z głównych dróg rozprzestrzeniania się gatunków inwazyjnych są **cieki wodne** ze względu na łatwość przenoszenia z wodą nasion, owoców i innych części roślin zdolnych do wzrostu. W ten sposób rośliny są transportowane na znaczne odległości, co w konsekwencji może prowadzić do ich szybkiego wnikania do siedlisk nadrzecznych, a następnie także na tereny sąsiednie. Dotyczy to przede wszystkim gatunków rosnących nad wodą, takich jak klon jesionolistny, kolczurka klapowana, niecierpek gruczołowaty czy rdestowce. Dlatego tak ważne jest, aby nad ciekami i w ich sąsiedztwie stosować jedynie gatunki rodzime lub gatunki nieinwazyjne.

Na obszarach chronionych i w pobliżu lasów zachowujmy szczególną ostrożność przy stosowaniu gatunków obcego pochodzenia, tak aby nie dopuścić do ich uwolnienia do środowiska przyrodniczego. W pobliżu takich miejsc stosujmy zatem jedynie gatunki rodzime lub nieinwazyjne gatunki obce.

Sadząc rośliny, w tym szczególnie rodzime gatunki roślin, na terenach zieleni czy w ogrodach, przyczyniamy się do tworzenia elementów tzw. **zielonej infrastruktury**^[1], tj. systemu przyrodniczego, który stanowi niezbędne schronienie dla zwierząt oraz siedlisko dla innych roślin i grzybów, umożliwia także ich swobodne przemieszczanie się. Zielona infrastruktura ma szczególne znaczenie dla migrujących ptaków, płazów, małych ssaków, np. wiewiórek czy jeży, a nawet dla większych zwierząt, takich jak sarny. Jej tworzenie jest kluczowe w miejscach podlegających silnej presji urbanizacyjnej oraz w miastach. Ponadto zielona infrastruktura organizuje i porządkuje przestrzeń, tworzy obszary o unikatowym mikroklimacie, dostarcza miejsc do wypoczynku i rekreacji.

Pamiętajmy, że wszyscy jesteśmy twórcami otaczającej przestrzeni, także wykraczającej poza nasze ogrody.

8. Utrzymuj rośliny obcego pochodzenia w ogrodzie, tak aby nie przedostawały się „za płot”

Pamiętajmy, że pomimo walorów dekoracyjnych rośliny obcego pochodzenia uprawiane w przydomowych ogrodach nie są naturalnym elementem otaczającego nas środowiska. Pojawienie się w naturalnym ekosystemie nawet najpiękniejszej obcej byliny czy krzewu jest niepożądane i może zakłócić jego strukturę i funkcjonowanie. Dlatego starajmy się, aby rośliny obcego pochodzenia nie przedostawały się z naszych nieruchomości na sąsiednie tereny.

W sposób aktywny powinniśmy dbać o to, aby „za płot” nie przedostawały się gatunki inwazyjne. By się przed tym uchronić, przede wszystkim zasięgajmy informacji u sprzedawcy o tym, jak je uprawiać w sposób bezpieczny dla środowiska, oraz stosujmy zalecenia z kart informacyjnych gatunków wymienionych w zał. 3. Systematycznie sprawdzajmy, czy rośliny gatunków obcego pochodzenia nie rozprzestrzeniają się. Jeśli tak się dzieje, to usuwajmy ich siewki i młode rośliny, np. poprzez ich wrywanie, wykopywanie lub regularne koszenie trawnika, obrywajmy kwiatostany lub zawiązujące się owoce i odpowiednio je utylizujmy (zobacz Zasada 9).

9. Wyrzucaj odpady roślinne w sposób odpowiedzialny - nigdy „na dziko”

Nie wyrzucajmy roślin lub ich fragmentów, za pomocą których się rozmnażają (kłączy, rozłogów, cebul, owoców, nasion itp.), poza ogród, np.: na łąkę, pole, łąkę, nad rzekę lub do lasu. Jak każde „śmiecie”, działanie takie jest niezgodne z prawem. Co więcej, skutki tego typu zanieczyszczenia mogą stać się w miarę upływu czasu coraz bardziej dotkliwe, jeśli dojdzie do inwazji biologicznej na dużą skalę. Jest to zatem szczególnie przypadek, ponieważ skutki wszystkich innych zanieczyszczeń maleją wraz z upływem czasu dzięki ich rozkładowi (choć niekiedy trwa on bardzo długo).

Dlatego odpady roślinne inwazyjnych gatunków obcych, przed wyrzuceniem, powinny zostać odpowiednio przetworzone, np. wysuszone i rozdrobnione, tak aby uniemożliwić wzrost roślin w kompostowniku czy na składowisku odpadów, do którego nasze śmieci zostaną zawiezione. Zaleca się również kompostowanie tych roślin w zamkniętych pojemnikach lub ich spalenie w przypadkach dopuszczonych przepisami o odpadach. Musimy pamiętać, że środki ostrożności powinny być zastosowane nie tylko wobec odpadów roślinnych, ale także przy kompostowych, materiałach opakowaniowych czy ściągach, ponieważ często znajdują się w nich nasiona lub fragmenty roślin niepożądanych, które tą drogą mogą bardzo łatwo przedostać się do środowiska przyrodniczego.

Przed nieświadomym wprowadzeniem do środowiska przyrodniczego inwazyjnych gatunków obcych ustrzeże nas także „instrukcja obsługi” danej rośliny. Dlatego sprawdzajmy zalecane sposoby postępowania, zawarte w kartach informacyjnych poszczególnych gatunków z [załącznik 3](#).

[1] Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów *Zielona infrastruktura – zwiększanie kapitału naturalnego* Europy COM (2013) 249 z dnia 6 maja 2013 r.